

СМИСЛОВИЙ РОЗВИТОК ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Болдирева А.Є.

кандидат філологічних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Стаття присвячена дослідженню однієї з лексичних перекладацьких трансформацій – смислового розвитку. В роботі подається стислий огляд та характеристика точок зору дослідників на проблему виокремлення трансформацій при перекладі, їх класифікацій в цілому та обговорюються закономірності використання прийому смислового розвитку при перекладі зокрема. Термін «трансформація» для позначення перекладацьких операцій найширше використовується у численних роботах з теорії перекладу поруч з терміном «перекладацькі перетворення». Загалом трансформації розглядаються у перекладі як прийоми, до яких удається перекладач для перекладу багатьох різних текстів у тих випадках, коли словникова відповідність відсутня або не може бути використана в умовах даного контексту. До перекладацьких перетворень удаються через неповну спільність чи відмінність вихідної мови та мови перекладу. При наявності великої кількості різноманітних трансформацій, виділених різними дослідниками, з'являється змога для перекладача найбільш точно і адекватно перекладати будь-який текст художнього, наукового, технічного чи газетно-публіцистичного жанру. Трансформації допомагають перекладачеві адекватно перекласти текст та показують відмінності у мові оригіналу і перекладу. Традиційно більшість дослідників класифікують різноманітні перекладацькі трансформації за мовними рівнями. В залежності від мовного матеріалу, що підлягає перетворенню при перекладі, трансформації найчастіше відбуваються на лексичному та граматичному (синтаксичному) рівнях. Дослідження виконано на матеріалі роману відомого сучасного американського письменника Дена Брауна «Інферно» та його перекладу російською мовою.

Ключові слова: трансформація, смисловий розвиток, переклад, вихідна мова, мова перекладу.

СМЫСЛОВОЕ РАЗВИТИЕ ПРИ ПЕРЕВОДЕ

Болдырева А.Е.

кандидат филологических наук, доцент,

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова

Статья посвящена исследованию одной из переводческих трансформаций – смысловому развитию. В работе дается краткий обзор и характеристика взглядов ученых на проблему выделения трансформаций при переводе, их классификаций в целом и обсуждаются закономерности использования приема смыслового развития при переводе в частности. Термин «трансформация» для обозначения переводческих операций широко используется в многочисленных работах по теории перевода наряду с термином «переводческие преобразования». В целом трансформации рассматриваются в переводе как приемы, к которым прибегает переводчик для перевода разных текстов в тех случаях, когда словарное соответствие отсутствует или не может быть использовано в условиях данного контекста. К переводческим преобразованиям прибегают из-за неполного сходства или отличия исходного языка и языка перевода. При наличии большого количества разнообразных трансформаций, выделенных разными учеными, появляется возможность для переводчика наиболее точно и адекватно перевести любой текст художественного, научного, технического и газетно-публицистического жанра. Трансформации помогают переводчику адекватно перевести текст и показывают отличия в языках оригинала и перевода. Традиционно большинство исследователей классифицируют разнообразные переводческие трансформации по языковым уровням. В зависимости от

языкового материала, который подвергается преобразованию, трансформации чаще всего происходят на лексическом и грамматическом (синтаксическом) уровнях. Исследование выполнено на материале романа известного современного американского писателя Дэна Брауна «Инферно» и его перевода на русский язык.

Ключевые слова: трансформация, смысловое развитие, перевод, исходный язык, язык перевода.

LOGICAL DEVELOPMENT AS AN INTERPRETER'S TRANSFORMATION

Boldyreva A. Ye.

candidate of philological sciences, associate professor,
Odessa I.I. Mechnikov National University

The article is dedicated to the investigation of one of the interpreter's transformations – logical development. It gives a short summary and characteristics of interpreter's transformations and outlines the peculiarities of logical development usage while translating from English. The term "transformation" as an interpreter's trick is widely used in the theory and practice of translation. Generally transformations are tricks which are used while translating different texts if there is no lexical correspondence or if it cannot be used in a particular context. A translator uses transformations because the source and target languages are different partly or completely in the given context. Using a lot of interpreter's transformations distinguished by the scientists a translator is able to achieve the greatest correspondence and adequacy while translating any kind of text: fictional and non-fictional. Traditionally the majority of scientists classify transformations according to the language level at which language units are transformed. They can mostly happen at lexical and grammar (syntactical) levels. Research has been done on the material of Dan Brown's "Inferno" and its translation into Russian.

Key words: transformation, logical development, translation, source language, target language.

Вступ

Переклад – це складний і багатогранний вид людської діяльності. У перекладі стикаються різні культури, різні особистості, різні склади мислення, різні літератури, різні епохи, різні рівні розвитку, різні традиції й установки. Перекладом цікавляться культурологи, етнографи, психологи, історики, літературознавці, лінгвісти. При цьому об'єктом вивчення кожної науки стають різні сторони перекладацької діяльності. Теорія перекладу, як основна дисципліна, вивчає особливості та різноманітні аспекти перекладу мовних та культурних явищ, тобто в ній можуть виділятися культурологічні, когнітивні, психологічні, літературні, мовознавчі та інші аспекти.

Головна мета кожного перекладача – це адекватний переклад тексту, але адекватний переклад тексту не може бути здійснений без певних чинників. Дуже рідко трапляється так, що перекладач може майже без змін передати повністю суть оригіналу, не змінюючи речення. Частіше за все, перекладач змушений переробляти речення для того, щоб досягти адекватності перекладу, бо англійська мова з російською не завжди співпадають у будові речення, його складових. Один з аспектів досягнення адекватності перекладу, комунікативної рівноцінності, еквівалентності текстів оригіналу та перекладу – це використання перекладацьких трансформацій. При перекладі перед перекладачем постають численні проблеми вибору правильних прийомів, перекладацьких трансформацій. **Актуальність** даного дослідження

визначається широким спектром застосування перекладацьких прийомів при перекладі, одним з яких є смисловий розвиток.

Вивченням перекладацьких трансформацій займалися та ще займаються дуже багато вчених, найвідомішими з яких є І.С. Олексієва, Л.С. Бархударов, В.Г. Гак, М.К. Гарбовський, Т.А. Казакова, В.Н. Комісаров, Л.К. Латишев, З.Д. Львівська, Я.І. Рецкер, О.Д. Швейцер та багато інших. Роботи цих та інших вчених та дослідників складають теоретико-методологічну базу нашого дослідження.

Мета даної розвідки – розглянути особливості використання при перекладі з англійської на російську мову прийому смислового розвитку.

Матеріалом дослідження послуговував роман відомого сучасного американського письменника Дена Брауна «Інферно». Переклад виконаний групою перекладачів: В.О. Бабковою (розділи 1-52), В.П. Голишевою (розділи 53–68) та Л.Ю. Мотилевою (розділи 69-104). Роман «Інферно» було видано в 2013 році та включено у список бестселерів за версією Publishers Weekly в тому ж році. У роботі використано такі **методи**, як компаративний та компонентний аналізи.

Результати та обговорення

Одна з головних задач перекладача полягає у максимально повній передачі змісту оригіналу, і, як правило, фактична спільність оригіналу та перекладу досить значна. Слід розрізняти потенційно досяжну еквівалентність, під якою розуміється максимальна спільність змісту двох різномовних текстів, що є допустимою різницею між мовами, якими створені ці тексти, та перекладацьку еквівалентність – реальну змістовну близькість текстів оригіналу та перекладу, що досягається у процесі перекладу. Межею перекладацької еквівалентності є максимально можлива (лінгвістична) ступінь збереження змісту оригіналу при перекладі, але в кожному окремому перекладі змістовна близькість до оригіналу в різному ступені та різними способами наближається до максимальної.

Різниця в системах вихідної та перекладної мов та особливостях створення текстів кожною з цих мов у різній мірі можуть обмежувати можливість повного збереження в перекладі змісту оригіналу. Тому перекладацька еквівалентність може ґрунтуватися на збереженні (й відповідно втраті) різних елементів смислу, що міститься в оригіналі.

Досягнення перекладацької еквівалентності, всупереч розходженню у формальних та семантичних системах двох мов, потребує від перекладача перш за все вміння зробити численні та якісно різноманітні міжмовні перетворення для того, щоб текст перекладу з максимально можливою повнотою передавав всю інформацію, що міститься у вихідному тексті, при строгому дотриманні норм мови перекладу.

Л.С. Бархударов, О.Д. Швейцер та багато інших дослідників (Бархударов, 2008; Швейцер, 1988), визначаючи процес перекладу як сукупність перекладацьких операцій, називали ці операції також «перекладацькими трансформаціями». Термін «перекладацька трансформація» («перекладацьке перетворення»), послідовно визначаючи операції по перетворенню тих або інших елементів вихідного тексту в перекладі, передбачає не тільки

різноманітні переліки цих операцій, але нерідко включає в себе різні поняття, об'єднані однією архісемою «перетворення» (Гарбовський, 2004: 372).

Існує дуже багато визначень цього терміну у різних дослідників – таких як І.С. Олексієва, А.Ф. Архипов, Л.С. Бархударов, В.Г. Гак, М.К. Гарбовський, В.Н. Комісаров, Л.К. Латишев, Т.Г. Левицька та О.М. Фітерман, З.Д. Львівська, Р.К. Міньяр-Белоручев, Я.І. Рецкер, О.Д. Швейцер, та інших.

Так, автор «Тлумачного перекладознавчого словника» Л.Л. Нелюбін визначає перекладацькі трансформації як одну з категорій відповідностей, коли відповідність створює перекладач, виходячи із смислу мовленнєвої одиниці (Нелюбін, 2003: 151).

Р. К. Міньяр-Белоручев дав наступне визначення: «Трансформація – основа більшості прийомів перекладу. Вона полягає у зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі» (Міньяр-Белоручев, 1980: 59).

А.Ф. Архипов під перекладацькими трансформаціями розуміє «технічні прийоми перекладу, що полягають в заміні регулярних відповідностей нерегулярними», а також «самі мовні вирази, отримувані в результаті вживання таких прийомів» (Архипов, 2009: 201).

В.Н. Комісаров, з одного боку, розуміє трансформацію як перетворення відрізка оригіналу у відрізок перекладу за певними правилами, тобто як процес. Разом з цим він називає трансформацію «прийомом перекладу», тобто визнає її статус операційної одиниці цього процесу (Комісаров, 2001: 174).

Я.І. Рецкер ж визначає трансформації як «прийоми логічного мислення, за допомогою яких ми розкриваємо значення слова і знаходимо йому відповідність у мові перекладу» (Рецкер, 1971: 95).

У західному перекладознавстві термін «трансформація» зустрічається дуже рідко; у більшості випадків використовується термін «відповідність» (Олексієва, 2004: 155).

Вслід за І.С. Олексієвою ми розуміємо під «трансформацією» «міжмовні перетворення, що потребують перебудови на лексичному, граматичному або текстовому рівні» (Олексієва, 2004: 158).

Перекладацькі трансформації відбуваються через неповну спільність чи відмінність ВМ та ПМ. Спільність між граматичними та лексичними властивостями російської та англійської мов задається загальною приналежністю до індоєвропейської сім'ї та проявляється в наявності схожих слів, спільних граматичних значень, категорій та функцій.

Не зважаючи на різницю розуміння поняття «трансформація» у багатьох дослідників, всі вони сходяться на тому, що тільки при комбінації суб'єктивних і об'єктивних факторів можна досягти еквівалентного перекладу.

На сьогоднішній день існує багато класифікацій перекладацьких трансформацій, запропонованих різними дослідниками. Розбиття перекладацьких трансформацій на окремі типи, як і будь-яка інша класифікація, може здійснюватися на різних підґрунтях. Достатньо конструктивною є

класифікація трансформацій за рівнями мови та мовлення. Вчені кажуть про лексичні, граматичні (синтаксичні), лексико-граматичні, стилістичні трансформації.

Прийом смислового розвитку є однією з лексичних трансформацій. Під лексичними трансформаціями розуміють прийоми логічного мислення, за допомогою яких ми розкриваємо значення іншомовного слова у контексті та знаходимо йому відповідність у перекладній мові. Поряд зі смисловим розвитком до лексичних трансформацій також відносять генералізацію та конкретизацію значень при перекладі.

З виділенням смислового розвитку як одного з видів лексичних трансформацій згодні всі дослідники, але не з самим терміном. Його називають смисловим розвитком (І.С. Олексієва, Я.І. Рецкер, Ю.В. Піввуєва та Є.В. Двойніна), модуляцією (А.Б. Зайцев, В.Н. Комісаров), логічним розвитком (С.П. Романова та А.Л. Коралова), заміною причини слідством та навпаки (Л.С. Бархударов).

Проте, за своєю суттю це один і той самий прийом. В нашому дослідженні ми вслід за більшістю вчених називаємо його смисловим розвитком.

Під смисловим розвитком ми розуміємо такий вид перекладацьких трансформацій, при яких відбувається заміна одного поняття іншим на основі їхньої суміжності чи логічної близькості. Він полягає в заміні словникової відповідності при перекладі контекстуальною, логічно пов'язаною з нею. Як вказують С.П. Романова та А.Л. Коралова, це встановлення зв'язків, перекидання своєрідного «смислового мостика» між логічно близькими поняттями (Романова, Коралова, 2007: 56). При цьому головна ідея висловлення залишається незмінною, так як поняття тісно пов'язані одне з одним. При переході від одного речення до іншого відбувається незначний семантичний зсув, але спільність смислу в них зберігається.

А.Б. Зайцев каже, що використання смислового розвитку в деяких випадках зводиться до простої схеми: 1) ідентифікації у вихідному тексті елементу, передача якого у ПМ можлива тільки з використанням смислового розвитку; 2) власне вживання конкретного різновиду смислового розвитку чи їхньої комбінації (Зайцев, 2010: 33).

Я.І. Рецкер розглядає даний лексичний прийом широко. Він каже, що, оскільки всі самостійні частини мови поділяються на три категорії: підмети, процеси та ознаки, то в ході перекладу спостерігається різноманітність замін як всередині кожної категорії, так і між різними категоріями. Для передачі одного й того самого змісту засобами іншої мови часто байдуже, якою формою слова буде виражено цей зміст. Підмет може бути замінено його ознакою, процес – підметом, ознака – підметом або процесом та навпаки. Під процесом розуміється дія або стан. Коли прийом смислового розвитку використовується при перекладі дієслівних сполучень, можна побачити чіткі закономірності замін та встановити взаємозв'язок між процесом (дією або станом), його причиною та наслідком. Інколи використання подібних трансформацій може бути викликано стилістичними нормами ПМ або розбіжностями сполучуваності слів у ВМ та ПМ (Рецкер, 1971: 52-53).

Розглядаючи випадки удавання до смислового розвитку при перекладі,

дослідники відмічають деяку неоднорідність даного перекладацького прийому. Це дає можливість класифікувати прояви смислового розвитку певним чином. Все різноманіття зв'язків між логічно близькими поняттями можна звести до трьох видів: 1) причинно-наслідкові; 2) метонімічні, тобто засновані на суміжності понять; 3) перифрастичні, тобто ті, що будуються на прийомі перифраза (Романова, Коралова, 2007: 56).

Розглянемо на прикладах випадки удавання до смислового розвитку при перекладі.

У процесі перекладу дуже часто мають місце лексичні заміни, засновані на **причинно-наслідковому** зв'язку між поняттями. Так, слово чи словосполучення ВМ може замінюватися при перекладі словом або словосполученням ПМ, яке за логічним зв'язком позначає причину дії або стану, позначеного перекладацькою одиницею мови оригіналу. Наприклад,

Dr. Brooks finished writing... (тут і далі Дан Браун)

Доктор Брукс убрала блокнот... (тут і далі Ден Браун, 2013)

При перекладі даного фрагменту тексту перекладачка замінила причину *finished writing* «закінчила писати» наслідком *убрала блокнот*.

I turn the handle...

Я отворяю решетчатую дверь...

В даному випадку в оригінальному тексті можна побачити вживання словосполучення *turn the handle* «крутити ручку дверей», в той час в перекладі використовується вже наслідок цієї дії: *отворяю решетчатую дверь*.

"We're not safe here." She motioned across the street.

– Вам опасно здесь оставаться, – сказала Сиена. – Вернее, нам.

При перекладі даного фрагменту перекладачка удалась до комплексної трансформації: крім заміни причини наслідком тут можна побачити заміну заперечної конструкції в англійській мові на стверджувальну в російській.

"Okay, but as soon as you make that call, you're on your own."

– Хорошо, но как только вы дозвонитесь туда, я выхожу из игры.

Стике словосполучення в англійській мові *to be on one's own* «бути самим по собі» передається не згідно із словниковою відповідністю, а внаслідок використання смислового розвитку. Тут наслідок замінюється на причину.

This time she left him on the ground...

На этот раз она не стала его поднимать...

В даному випадку результат чи наслідок замінюється на причину. Крім того при перекладі даного речення було задіяно антонімічний переклад: англійська стверджувальна конструкція замінюється на російську заперечну.

Even the loafers were comfortable...

Даже мягкие туфли, и те совсем не жали...

В даному прикладі також можна спостерігати вживання комплексної трансформації: смисловий розвиток, при якому наслідок замінюється причиною, та антонімічний переклад, де оригінальна стверджувальна конструкція замінюється на заперечну у мові перекладу.

Другим різновидом прийому смислового розвитку є **перифрастичні**

заміни. Як відмічають С.П. Романова та А.Л. Коралова, такий різновид смислового розвитку полягає в тому, що замість назви предмета чи поняття використовується вільне словосполучення, що описує чи характеризує цей предмет. Зв'язок у перекладі може бути й зворотним – інколи замість описового перекладу надається назва предмета (Романова, Коралова, 2007: 59).

Найчастіше серед перифрастичних замін відбувається заміна більш лаконічної оригінальної назви на більш довгий опис в мові перекладу, тобто в цьому випадку спостерігається декомпресія тексту при перекладі. Така тенденція має місце при перекладі досліджуваного роману частіше, ніж навпаки. Наприклад:

He was alone.

Вокруг никого не было.

В даному прикладі можна побачити перифрастичну заміну прикметника *alone* «сам» на більш описовий фрагмент тексту: *никого не было*.

The lights were out...

Поскольку теперь в комнате царил мрак...

При перекладі даного речення перекладачка використала перифрастичну заміну виразу *lights were out* «світ погас» на більш описове та метафоричне *царил мрак*.

“Well, that was all very MI6,” Sienna said in a half-joking tone.

– Прямо как в шпионском детективе, – полушутя сказала Сиена.

В даному випадку, щоб зрозуміти оригінальну реалію *MI6* «секретна розвідувальна служба МЗС Великої Британії», треба звернутися або до своїх екстралінгвальних знань, чи до словника реалій. Перекладачка спростила розуміння оригінальної фрази, виключивши з неї реалію та додавши перифрастичний опис *шпионский детектив*.

“There are some colleagues I could call, but I’m fine.”

– Можно было бы сообщить кое-кому из коллег, но в этом нет большой необходимости.

При аналізі даного речення знову можна побачити заміну більш лаконічного *I’m fine* «Зі мною все гаразд» на заперечну конструкцію *в этом нет большой необходимости*. Таким чином, поряд зі смисловим розвитком перекладачка використала антонімічний переклад.

В усіх вище наданих прикладах перифрастичних замін можна побачити декомпресію при перекладі.

Інколи при перекладі можна спостерігати й зворотну тенденцію: довгий опис дії може замінюватися більш лаконічною назвою дії, тобто при перекладі, таким чином, перекладачка використовує компресію тексту.

... but the tile floors felt like soft carpet on the soles of his feet compared to the rough pavement outside.

... но после грубой булыжной мостовой плиточный пол показался босому Лэнгдону мягким ковром.

В даному випадку розгорнутий опис однієї з деталей зовнішності героя, що він відчув м'який комфорт голими ступнями своїх ніг, тому що він був босий, замінюється на одне лаконічне слово *босий*.

Even in his semiconscious state, Langdon’s lifelong fear of cramped spaces was alive and well.

Несмотря на полубессознательное состояние Лэнгдона, его хроническая клаустрофобия никуда не исчезла.

Головний герой відчуває дискомфорт в дуже тісних обмежених приміщеннях, тобто він має боязнь замкнутих просторів, тобто клаустрофобію. При перекладі можна побачити заміну опису його страху назвою цієї психологічної хвороби.

Elizabeth felt her jaw drop.

Елизабет растерялась.

В даному прикладі при перекладі замінюється опис дії *her jaw drop* назвою емоції, що викликала таку реакцію.

При перекладі наступного приклада замінюється вже не опис фізичної дії, а причина реакції людини.

Langdon had no idea how to respond.

Лэнгдон растерялся.

Нарешті, третій різновид смислового розвитку при перекладі – **метонімічні заміни**. В цю групу можуть потрапити різноманітні види «асоціацій за суміжністю». Ці зсуви можуть бути як в межах однієї частини мови, так і різних. Наприклад:

“I have some questions for you.”

– Я хочу кое-что спросить.

При перекладі даного прикладу перекладачка використовує синонімічну, логічно-суміжну фразу: мати запитання та хотіти запитати є одним й тим самим.

I inch my toes to the edge.

Я подвигаюсь чуть ближе к краю.

В даному випадку метафоричний вираз *inch my toes* «переставити кінчики ніг ближче до краю» замінюється суміжним *подвигаюсь чуть ближе к краю*.

“Just hold the line.”

– Пожалуйста, не вешайте трубку.

Вираз *hold the line* «зачекайте на лінії» замінюється на суміжну заперечну конструкцію *не вешайте трубку*. Таким чином, поряд із смисловим розвитком використовується антонімічний переклад.

No wonder I've been seeing images of death.

Неудивительно, что мне мерещились горы трупов!

Символічне та евфемічне *images of death* «ознаки смерті» замінюється на більш страхітне *горы трупов*. Ці два поняття є логічно суміжними між собою.

Just then, on-screen, Langdon stepped over the stanchions and crouched down directly in front of the cabinet, his face only inches from the glass.

В этот миг его двойник на мониторе переступил через канат и наклонился к самому шкафчику, едва не ткнувшись носом в стекло.

В даному прикладі замість буквального перекладу словосполучення *his face only inches from the glass* «в декількох міліметрах від скла» вживається поняття, що є логічно близьким йому за суміжністю – *едва не ткнувшись носом в стекло*.

Висновки

Детально розглянувши та проаналізувавши випадки вживання смислового розвитку при перекладі, було помічено, що інколи важко відмежувати один різновид цього прийому від іншого. Вони нібито зливаються разом. Прийом смислового розвитку при перекладі носить творчий характер – вдале використання його потребує від перекладача глибокого проникнення у текст, здатність логічно мислити, розвивати вихідну ідею й одночасно не переступати тієї грані, за якою починається вже новий, інший смисл. В цілому вживання перекладацьких трансформацій дуже часто відбувається у комплексі: поряд з граматичними вживаються й лексичні, лексико-граматичні.

У **перспективи** наших наукових пошуків входить подальше вивчення перекладацьких прийомів, що використовуються для досягнення адекватності при перекладі.

Список літератури

- Бархударов Л.С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода. – М.: Изд-во ЛКИ, 2008. – 240с.
- Швейцер А.Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. – М.: Наука, 1988. – 215с.
- Гарбовский Н.К. Теория перевода: Учебник. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2004. – 544с.
- Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. – М.: Флинта: Наука, 2003. – 320с.
- Миньяр-Белоручев Р.К. Теория и методы перевода. – М.: Международные отношения, 1980. – 198с.
- Архипов А.Ф. Практический курс перевода. – М.: Международные отношения, 2009. – 214с.
- Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Учебное пособие. – М.: ЭТС, 2001 – 424с.
- Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. – М.: Международные отношения, 1971. – 216с.
- Алексеева И.С. Введение в переводоведение: Учеб. пособие для студ. филол. и лингв. фак. высш. учеб. заведений. – Спб., М.: Академия, 2004. – 352с.
- Романова С.П., Коралова А.Л. Пособие по переводу с английского языка на русский. – 3-е изд. – М.: КДУ, 2007. – 176с.
- Зайцев А.Б. Основы письменного перевода. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 128с.
- Dan Brown Inferno Электронный ресурс. Режим доступа: <https://avidreaders.ru/book/inferno.html>
- Дэн Браун Инферно – М.: «АСТ», 2013 Электронный ресурс. Режим доступа: <http://fobook.ru/inferno-инферно/>

References

- Barkhudarov L.S. (2008). Iazyk i perevod: Voprosy obshchei i chastnoi teorii perevoda. – М.: Izd-vo LKI.
- Shveitser A.D. (1988). Teoriia perevoda: Status, problemy, aspekty. – М.: Nauka.
- Garbovskii N.K. (2004). Teoriia perevoda: Uchebник. – М.: Izd-vo Mosk. un-ta.
- Neliubin L.L. (2003). Tolkovyi perevodovedcheskii slovar. – М.: Flinta: Nauka.
- Miniar-Beloruhev R.K. (1980). Teoriia i metody perevoda. – М.: Mezhdunarodnye otnosheniia.
- Arkhipov A.F. (2009). Prakticheskii kurs perevoda. – М.: Mezhdunarodnye otnosheniia.
- Komissarov V.N. (2001). Sovremennoe perevodovedenie. Uchebnoe posobie. – М.: ETS.
- Retcker Ia.I. (1971). Teoriia perevoda i perevodcheskaia praktika. – М.: Mezhdunarodnye otnosheniia.
- Alekseeva I.S. (2004). Vvedenie v perevodovedenie: Ucheb. posobie dlia stud. filol. i lingv. fak. vyssh. ucheb. zavedenii. – Spb., М.: Akademiia.

Romanova S.P., Korolova A.L. (2007). Posobie po perevodu s angliiskogo iazyka na russkii. – 3-e uzd. – M.: KDU.

Zaitcev A.B. (2010). Osnovy pismennogo perevoda. – M.: Knizhnyi dom «LIBROKOM».

Dan Brown Inferno – [Electronic resource]. – Mode of access: <https://avidreaders.ru/book/inferno.html>

Den Braun (2013). Inferno – M.: «AST» – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://fobook.ru/inferno-инферно/>

Стаття надійшла до редакції 19.08.2019 року